

Projekt Interreg III B, Program Območje Alp, sofinancirano s strani EU

Participativni proces v regionalnem razvoju: ugotovitve projekta DIAMONT

Delovna paketa 10 in 11 sta bila namenjena izvedbi participativnega procesa v izbranih testnih regijah, kjer smo s pristopom od spodaj navzgor ovrednotili instrumente, ki so bili ugotovljeni kot primerni za usmerjanje razvoja in upravljanje naravnih virov na trajnosten način. Z uporabo enotnega participativnega pristopa je bila posebna pozornost namenjena iskanju ustreznih rešitev za probleme, ki so bili zaznani v teh regijah. S takšnim pristopom smo lažje ocenili potrebe lokalnega prebivalstva in določili instrumente, prilagojene specifičnim razmeram v testnih regijah.

Delavnice so bile z metodološkega vidika osnovno orodje, ki smo ga uporabili za razpravo deležnikov. Njihova velika vrednost je bila v tem, da so ljudje z izkušnjami iz prakse na njih podali svoja mnenja o opravljenih teoretičnih analizah. Za vodenje razprav smo uporabili metodo World Café.

Delavnice smo organizirali v šestih regijah, ki so bile določene z uporabo širokih funkcionalnih skupnih kriterijev, obsegale pa so po več občin: dve regiji sta v Nemčiji (Immenstadt-Sonthofen in Traunstein-Traunreut), po ena pa v Avstriji (Waidhofen/Ybbs, Franciji (Gap), Italiji (Tolmezzo) in Sloveniji (Idrija) (tu so navedena njihova središča).

Marec 2008

Delovni paket 10/11 (DP 10/11)

Razprava o prihodnosti: participativni proces v regionalnem razvoju - Soočenje teorije in prakse

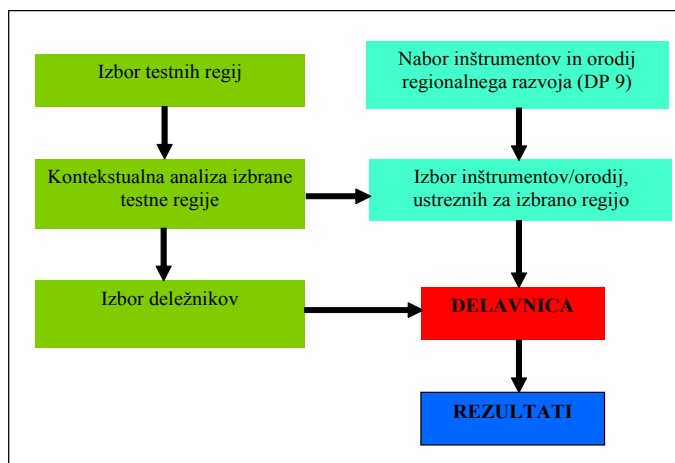
Kontaktne osebe: Janez Nared, GIAM (Slovenija), Loredana Alfaré, UNCEM (Italija)

Glavne aktivnosti in cilji: Preizkus orodij in razprava o njihovi uporabi pri trajnostnem regionalnem razvoju v izbranih testnih regijah, predstavitev strategij za reševanje konfliktov v izbranih regijah.

Trajanje: marec 2007 – december 2007

Metoda World Café

Delavnice, organizirane v okviru projekta, naj bi zagotovile ustrezen okvir za potrditev teoretičnih domnev in vrednotenj, ki so bila rezultat predhodnih delovnih paketov v okviru projekta DIAMONT. Ocenili naj bi jih akterji in deležniki z območja Alp; predvsem smo želeli pridobiti njihovo mnenje o predlaganih instrumentih za doseganje trajnostnega regionalnega razvoja – zlasti na področju upravljanja naravnih virov – ter o ustreznosti strategij za odpravljanje potencialnih konfliktov in problemov, s katerimi se soočajo testne regije.

Slika 1: Delovni proces

Metoda, ki smo jo uporabili na delavnicah, je poenostavljena različica metode World Café Conversations. Gre za ustvarjen proces vodenja sodelovalnega dialoga, delitve znanja in ustvarjanja možnosti za delovanje v skupinah vseh velikosti. Delavnice po tej prilagodljivi metodi lahko vodita ena ali

dve osebi. Naloga moderatorja je vzdrževati prijetno vzdušje, skrbeti, da razprava ne zaide z načrtanih tem, ter razporediti udeležence tako, da je pri vsaki mizi zastopanih več sektorjev; po svoji izbiri lahko moderator organizira sestanke na različne teme ter določi, kdo bo o čem razpravljal in kako dolga bo razprava.

Prizorišče delavnice po metodi World Café je postavljeno kot kavarna, z mizami za štiri do pet oseb. Na mizah so večji listi papirja, nekaj barvnih flomastrov in osvežilni napitki. Ljudje, ki sedijo za mizo, opravijo več krogov pogovorov, ki trajajo 20 do 40 minut, pri čemer obravnavajo eno ali več vprašanj. Na koncu vsakega kroga ostane za vsako mizo ena oseba kot gostitelj, drugi trije ali štirje pa se presedejo k drugim mizam. Vsak gostitelj pozdravi nove člane omizja in jim na kratko predstavi dosednji potek razprave. Novi člani omizja predstavijo vsebino njihovih razprav, ki se nanaša na trenutno temo; pogovor se nadaljuje in razpravljalci se poglobijo v določene teme. Na koncu drugega kroga se udeleženci vrnejo k svojim mizam ali pa se presedejo k drugim mizam za naslednji ali več dodatnih krogov, kar je odvisno od tega, kako je zastavljena delavnica. V naslednjih krogih se lahko posvetijo novim vprašanjem ali pa se bolj poglobljeno lotijo prvotnega. Po treh ali več krogih se skupina zbere in udeleženci skupaj pogledajo porajajoče se teme, njihovo razumevanje in z njimi povezana spoznanja,

kar napišejo na papir ali kako drugače, da lahko vsi v skupini vidijo, kako je potekalo delo, in da lahko premislijo o dogajanju na delavnici. Na tej točki se lahko kavarna zaključí ali pa se začnejo novi krogi pogovorov.

Slika 2: Prva delavnica v Idriji

Na delavnicah, organiziranih v okviru projekta DIAMONT, smo ohranili osnovno strukturo metode. V nekaterih primerih smo se odločili, da se ljudje ne presedejo k drugim mizam že po prvem, temveč šele po drugem krogu pogovorov. Namesto predstavitve rezultatov po dveh ali treh krogih smo se odločili, da poročevalec predstavi rezultate po vsakem krogu in vpraša pri drugih mizah, ali so zapisali kaj drugega ali pa bi radi kaj dodali, s čimer smo prihranili čas in se izognili ponavljanju. Bilo je tudi nekaj drugih manjših odstopanj – na željo udeležencev smo denimo v nekaterih krogih zaradi občutljivosti tem ali pa zato, ker se je zdelo nujno predstaviti komentarje na vprašanja, preden bi začeli iskati odgovore, odprli plenarno razpravo o določenih temah (to se je zgodilo na prvi delavnici v Tolmezzu). Drugo odstopanje od originalne metode je bila uporaba druge osebe, ki je pomagala moderatorju pri povzemanju rezultatov posameznih krogov in njihovem predstavljanju na koncu delavnice po plenarni razpravi. Prednost tega postopka je, da se s preverjanjem točnosti povzetka pridobi soglasje udeležencev glede tega, o čem je tekla razprava na delavnici. Pri vodenju delavnic ni bilo posebnih težav. V večini primerov je bil moderator član ekspertne skupine projekta DIAMONT; le v enem primeru (Immenstadt-Sonthofen v Nemčiji) je bil angažiran zunanji moderator. Na koncu ali med delavnicami so bili organizirani odmori za kavo ali prigrizek – tako so se udeleženci lahko bolje spoznali med sabo in tudi s člani projekta DIAMONT.

Priprave na delavnice

Naslednji korak po izboru testnih regij je bil poiskati ključne deležnike. Vsak partner je uporabil zveze na svojem območju, da bi našel potencialno zainteresirane ljudi med predstavniki občin in drugih upravnih organov na lokalni ravni, strokovnjaki za upravljanje prostora in prostorsko načrtovanje, v nevladnih organizacijah, združenjih, raziskovalnih ustanovah in univerzah, med navadnimi državljani itd.

Pred delavnico je vsak partner pri projektu DIAMONT pripravil komplet dokumentov, ki so bili potem predstavljeni na delavnici

in so jih v nekaterih primerih udeleženci dobili vnaprej; zlasti je šlo za opis projekta, kontekstualno analizo, SWOT analizo in razlago metode World Café.

Prva delavnica

Glavna cilja prve delavnice sta bila ugotavljanje ključnih problemov, povezanih z upravljanjem naravnih virov v testnih regijah, pri čemer so si udeleženci pomagali z rezultati kontekstualne in SWOT analize, ter ocenjevanje predlaganih inštrumentov iz podatkovne baze DIAMONT, ki je nastala v okviru DP 9.

Skupni problemi so bili podlaga za izbor podobnih strateških tematskih področij, o katerih je tekla razprava na delavnicah:

1. gospodarstvo in družba;
2. raba tal;
3. kakovost storitev;
4. inštitucije in sodelovanje;
5. konflikti v regiji.

Druga delavnica

Po zaključku prve delavnice je vsak projektni partner izpolnil matrico, v kateri so bili navedeni glavni problemi testne regije (iz prve delavnice), inštrumenti, o katerih je tekla razprava na prvi delavnici, ugotovljeni konflikti in predlogi strategij za rešitev problemov, možni primeri dobre prakse ter potrebni ukrepi oz. aktivnosti. Tako smo prišli do problemov, ki so skupni vsem testnim regijam, med njimi je bilo kot ključen in najbolj zapleten problem izpostavljeno pomanjkanje medobčinskega sodelovanja.

Druga delavnica je bila posvečena iskanju rešitev za probleme (in konflikte, do katerih pogosto prihaja) s splošnim ciljem okrepiti trajnostni regionalni razvoj ob uporabi opredeljenih inštrumentov, primerov dobre prakse in predlogov, ki so jih prispevali udeleženci delavnice.

Teoretično ozadje – participativni proces v regionalnem načrtovanju, uporabljeni v projektu DIAMONT

Osnovna ideja partnerstva in udeležbe je ustvariti nove povezave med različnimi akterji, pri čemer je skupni cilj poiskati skupne rešitve pri reševanju problemov, uvajanju inovacij in oblikovanju politike. Tradicionalni pristop od zgoraj navzdol se umika modelu upravljanja, pri katerem sodeluje veliko število akterjev, in mrežnemu modelu. Tu so lokalni akterji vključeni v reševanje vseh razvojnih vprašanj že od samega začetka in so enakovredni drugim akterjem. Oblikovanje mrež zabriše mejo med javno in zasebno sfero in se odraža v novem načinu oblikovanja politike, tj. upravljanju, za katerega je značilna tesna povezanost med regionalnimi akterji ter delitev nalog in odgovornosti med njimi. Ker odnosi med akterji niso več hierarhični, temeljijo na zaupanju, ugledu, običajih in navadah, vzajemnosti, zanesljivosti ter odprtosti za učenje. Takšen pristop teži k preseganju parcialnih interesov posameznih regionalnih akterjev in vodi v partnerstvo in skupno upravljanje.

Ključni dejavniki za doseganje trajnostnega razvoja so vključevanje različnih deležnikov, vzpostavljanje mrež, sodelovanje in komuniciranje. Trajnostni razvoj je mogoče doseči preko participativnega procesa in mrežnih struktur od spodaj navzgor. To je tako imenovani normativni participativni proces, v katerem so ljudje od samega začetka udeleženi pri sprejemanju odločitev. Glavna prednost uporabe pristopa od spodaj navzgor je, da se udeleženci identificirajo z odločitvami, ki se nanašajo na njihovo okolje.

Pri regionalnem načrtovanju prihaja do udeležbe predvsem pri iskanju izvornih rešitev (določanje vizije regionalnega razvoja), odpravljanju socialnih in gospodarskih težav ter iskanju skupnih vrednot med prebivalstvom. To zahteva dejansko udeležbo vseh akterjev, saj so lahko le tako vsa njihova pričakovanja in želje vključena v celoto. Participativni proces mora biti torej nenehno odprt za vse oblike zelene udeležbe, že od vsega začetka pa je nujno odpraviti vse ovire, ki bi lahko oteževale tovrstno sodelovanje. Zlasti je pomembno pozornost posvetiti skupinam, ki so pogosto zapostavljene: mladim, revnim in manjšinam. Ker imajo dobro organizirane in bogatejše skupine udeležencev boljši dostop do informacij, je širjenje informacij ključno, saj se lahko tako zagotovi udeležba drugih (marginaliziranih) socialnih skupin.

Vloga participativnega načrtovanja je izjemno pomembna, saj so lokalne kulture, geografske razmere, značilnosti urbanih naselij in gospodarstva, lokalni načini upravljanja ter lokalne razmere, v katerih poteka upravljanje, specifični in pomembno vplivajo na načrtovalske odločitve. Zato smo v okviru projekta DIAMONT spodbujali participativni proces v šestih alpskih testnih regijah, s čimer smo želeli izbrane razvojne instrumente prilagoditi lokalnim razmeram, saj je prilagoditev lokalnemu okolju ključnega pomena. Dobili smo nekaj zanimivih rezultatov, ki so med drugim opisani v tej zloženki.

Izbrane testne regije, kot jih vidijo moderatorji posameznih delavnic

Immenstadt-Sonthofen (Nemčija)

Površina: 254,46 km²

Št. občin, vključenih v testno regijo: 5

Št. prebivalcev: 48.373 (1999)

Povprečna gostota prebivalstva: 190,1 preb./km²

Participativni proces v regiji Immenstadt-Sonthofen se je izkazal za zelo uspešnega. Že na prvi delavnici so začeli udeleženci snovati načrte za ustanovitev regionalne razvojne agencije. Za drugo delavnico smo se torej odločili, da bomo temeljiteje obdelali podrobnosti ter opredelili probleme in zamisli za njihovo rešitev. Razprava na drugi delavnici je ostala intenzivna in zavzeta, a še vedno je bilo čutiti pomanjkanje konkretnih konceptov in strateških zamisli. To je bila zelo pomembna izkušnja za vse udeležence, ki so nazadnje odločno potrdili, da se mora proces nadaljevati. Izhajajoč iz ugotovitev delavnic so se udeleženci odločili, da bodo ustanovili delovno skupino, sestavljeno iz predstavnikov petih občin, ki naj bi določila nadaljnji potek procesa. Izvolili so vodjo delovne skupine, sprejeto je bilo tudi nekaj odločitev glede konkretnih korakov. Glede na to, da so župani petih občin v procesu zavzeto sodelovali, je pričakovati, da se bodo rezultati obeh delavnic odrazili tudi v političnih odločitvah. Poleg tega je bilo predlaganih nekaj čezmejnih pristopov, ki naj bi jih uporabili kot orodja za reševanje obstoječih problemov (SCOT, Profil gospodarskega razvoja). Naš vtis je bil, da je bil udeležencem instrument SCOT razmeroma tuj, saj se francoski sistem načrtovanja zelo razlikuje od nemškega. Nasprotno pa jih je pritegnil Profil gospodarskega razvoja. Intenzivnejša razprava o posebnostih različnih instrumentov in specifičnih razmerah v posameznih državah bi morda lahko okrepila možnosti za nadnacionalno sodelovanje.

© Konstanze Schönthaler

Traunstein-Traunreut (Nemčija)

Površina: 554,3 km²

Št. občin, vključenih v testno regijo: 12

Št. prebivalcev: 83.979

Povprečna gostota prebivalstva: 151,5 preb./km²

Delavnici v regiji Traunstein-Traunreut sta prav tako pokazali visoko raven sodelovanja udeležencev ter njihovo hvaležnost, da je bila v okviru projekta DIAMONT omogočena takšna izmenjava. Zaradi slabe udeležbe političnih nosilcev odločanja udeleženci niso mogli sprejeti neposrednih odločitev, kar bi si lahko razložili kot prednost, saj so se lahko tako udeleženci o vprašanih pogovarjali bolj odprto in ustvarjalno. Po drugi strani zaradi odsotnosti občinskih nosilcev odločanja ob koncu delavnic ni bil zagotovljen prenos ključnih ugotovitev v

© Stefan Marzell

vsakodnevno ravnanje tistih, ki odločajo na lokalni ravni.

Na osnovi teoretičnih izhodišč, ki so bila predstavljena na začetku vsake delavnice, so udeleženci pokazali zanimanje zlasti za primere dobrih praks v zvezi z obravnavanimi inštrumenti, kar kaže, da je mogoče pobude sodelovanja znotraj regij dejansko spraviti v življenje v podobnih prostorskih kontekstih. Z regijami delovne

sile je bila v okviru projekta DIAMONT uvedena nova prostorska kategorija, ki je udeleženci delavnic prej niso poznali. Udeleženci so nedvoumno pozdravili priložnost za razpravo o vprašanih upravljanja zemljišč na ravni manjših geografskih enot namesto obstoječih velikih enot, ter z bolj raznoliko sestavo udeležencev.

Waidhofen/Ybbs (Avstrija)

Površina: 802,12 km²

Št. občin, vključenih v testno regijo: 12

Št. prebivalcev: 36.171 (2001)

Povprečna gostota prebivalstva: 68,1 preb./km²

Udeleženci obeh delavnic so izrazili velik interes za tovrstno participativno regionalno izmenjavo v okviru projekta DIAMONT. Kljub temu je bila na drugi delavnici udeležba slaba, kar so udeleženci utemljili s prenasičenostjo z raznovrstnimi dogodki in z dejstvom, da se je pobuda za nadregionalno sodelovanje pred nekaj leti že pričela.

© Axel Borsdorf

Izkazalo se je, da je metoda World Café odličen inštrument za spodbujanje razprave ter soočanje različnih deležnikov (snovalcev politike, poslovnežev, upravnih delavcev, izvajalcev

javnih služb in lokalnih prebivalcev) ter za začetek izvajanja participativnih aktivnosti in sodelovanja znotraj regije.

V proces prve delavnice so bili vključeni tudi univerzitetni študenti, ki naj bi tako razvili znanja, ki jih bodo potrebovali pri prihodnjem delu na področju načrtovanja, moderiranja in stikov z javnostjo; predstavitev njihovih rezultatov in izkušenj, ki je bila izvedena na Univerzi v Innsbrucku, se je udeležilo več kot 50 ljudi. To je pomagalo pri seznanjanju akademske skupnosti s pristopom projekta DIAMONT - izkazalo se je kot dober inštrument za širjenje poslanstva, zamisli in inštrumentov, oblikovanih v okviru projekta DIAMONT. Študenti, ki so sodelovali na delavnicah, so zatrjili, da so se veliko naučili, ena od študentk pa celo načrtuje uporabo DIAMONTove metode World Café pri svoji diplomski nalogi. Udeleženci predstavitev

(univerzitetni profesorji in študenti) so imeli pozitivno mnenje o izbranem metodološkem pristopu.

Gap (Francija)

Površina: 1.816 km²

Št. občin, vključenih v testno regijo: 74

Št. prebivalcev: 64.741 (1999)

Povprečna gostota prebivalstva: 35,6 preb./km²

V francoski testni regiji tako imenovanih inštrumentov DIAMONT nismo ocenjevali, smo pa navedli, katere probleme bi bilo treba rešiti, da bi se lahko ti inštrumenti učinkoviteje uporabljali. Čudežne rešitve, ki bi odpravila vse konflikte v regiji, nismo našli, predlagali pa smo smernice za odpravo vzrokov napetosti.

© Cornelius Bachmann

Pravzaprav je izbor regije Gap vodil v ponoven pregled vprašanj in med seboj povezanih problemov, ki jih na začetku ni bilo mogoče razvrstiti po pomenu. Tvegali smo in se posvetili številnim temam, namesto da bi se osredotočili na vprašanja, ki so v regiji že priznana kot pereča ali so bila že na samem začetku predvidena za obravnavo v okviru DP 10 in DP 11 v vseh testnih regijah, kar naj bi privedlo do bolj uporabnih rezultatov.

Dejansko smo morali nekoliko spremeniti metodo, pristop in pričakovani rezultat, če smo želeli zaključiti aktivnosti DP 10 in DP 11 v testni regiji, kjer v majhnih vaseh na probleme gledajo drugače kot v mestih. Poleg tega smo poskušali čim bolj izkoristiti rezultate prejšnjih aktivnosti v okviru projekta DIAMONT, tj. kazalnike, celo tam, kjer so bili mnenja, da so povezani s pristopom od zgoraj navzdol. Ker so se te prilagoditve v regiji Gap izkazale za učinkovite, menimo, da bi bile upravičene tudi v drugih primerljivih regijah, npr. Digne-les-Bains ali Draguignan v južnih francoskih Alpah. Menimo pa, da bi bilo vprašanje časovnega vidika sodelovanja in lokalne uprave priporočljivo analizirati hkrati, saj sta med seboj povezani in včasih v medsebojnem konfliktu.

Tolmezzo (Italija)

Površina: 736,9 km²

Št. občin, vključenih v testno regijo: 18

Št. prebivalcev: 31.943 (2005)

Povprečna gostota prebivalstva: 43,3 inh./km²

V italijanski testni regiji so udeleženci delavnic izkazali visoko stopnjo zavzetosti, kar je bil dokaz, da je bila izbrana prava metoda moderiranja. Tudi podatkovno bazo inštrumentov na ravni celotnih Alp, ki je nastala v okviru projekta DIAMONT, so vsi udeleženci pohvalili in jo obravnavali kot pomemben vir informacij. Italijanski deležniki so posebno pozornost posvetili predstavljenemu izboru nadnacionalnih inštrumentov (vključno

s francoskim SCOT in nemškimi združenjem komercialnih/industrijskih območij ter Resolucijo o občinski zemljiški politiki): primerjava z lokalnimi inštrumenti je omogočila bolj poglobljeno preučitev njihove dejanske in potencialne uporabnosti. Deležniki pričakujejo, da bo s predvidenim odprtjem podatkovne baze za javnost prišlo do nadaljnje nadgradnje na tem področju. Jasno sporočilo deležnikov je tudi bilo, da je treba v testnih regijah priti do konkretnih in trajnih

rezultatov: to je cilj trenutnega prizadevanja za sodelovanje med različnimi EU projekti, ki so v teku, česar se udeleženci tudi zavedajo. Udeleženci so pokazali zelo dobro poznavanje problemov, s katerimi se spopadajo testne regije, ter inštrumentov za

njihovo reševanje; namignili so tudi, da bi morali biti zastavljeni cilji tudi resnično izpolnjeni.

V zvezi s sodelovanjem znotraj regije so zlasti načrtovalci in drugi prostorski strokovnjaki pripomnili, da so se nedavni začasni prostovoljni dogovori o sodelovanju med občinami izkazali za neučinkovite, morda zaradi tekmovanja med občinami ali dolinami in pomanjkanja ozaveščenosti; po drugi strani deležniki iz lokalnih vlad poudarjajo, da je bilo ustanovljenih veliko medobčinskih združenj na širšem območju porečja zgornjega Tilmenta, ter da obstajajo uspešni primeri udeležbe javnosti v procesu odločanja. Poleg tega, da je treba premagati ključno oviro, ki se kaže v majhnosti posameznih občin, bi morala jasna strategija za reševanje problema nezadostnega sodelovanja znotraj regije vključevati: 1) lahko dostopno standardizirano in posodobljeno bazo znanja; 2) Formalizirane strukture udeležbe javnosti; 3) Strateški okvir prostorskega načrtovanja, ki bi temeljil na trajnosti in bi združeval sektorske politike v skupni viziji.

Idrija (Slovenija)

Površina: 239,7 km²

Št. občin, vključenih v testno regijo: 1

Št. prebivalcev: 11.990 (2002)

Povprečna gostota prebivalstva: 41 preb./km²

Čeprav Idrija ni značilna alpska občina, ima nekatere izrazito alpske značilnosti, denimo slabo dostopnost in pomanjkanje prostora za poselitev in industrijo. Ker je bil glavni poudarek delavnic na upravljanju rabe prostora, je Idrija dober primer območja s problemi, ki so posledica naglega gospodarskega razvoja, ki se sooča z nekaterimi prostorskimi omejitvami in omejenimi človeškimi viri. Poleg tega sta na razvoj regije vplivala rudarska preteklost in turistični potenciali, ki temeljijo na tehnični dediščini.

Tema, ki je bila izbrana za razpravo na delavnicah, se je izkazala za ustrezno glede na razmere v regiji. Živahna razprava je bila usmerjena v opredelitev problemov, konfliktov in trenutnih/prihodnjih priložnosti.

Idrija bo morala trenutno stanje izboljšati s skrbnim upravljanjem rabe prostora intrajnostnega načrtovanja. Tako bi jo lahko obvarovali pred strukturno krizo in zagotovili dolgoročen razvoj v uspešno

© Mercury Mine Archive, Idrija

visokotehnoško gospodarstvo. Poleg tega bi si morala Idrija prizadevati za boljšo skrb za okolje in vzpostaviti kakovostne razmere za mlajše prebivalce, povišati delež samozaposlenih in spodbuditi razvoj podjetništva. Idrija bi lahko postala tudi raziskovalno in izobraževalno središče na področju živega srebra in psihiatrije. Obilje gozdov in podeželje nudita možnosti za proizvodnjo obnovljive energije na osnovi biomase. Deležniki so izrazili dvom v medobčinsko sodelovanje zaradi v glavnem negativnih izkušenj iz preteklosti. Izpostavljenih je bilo le nekaj področij, kjer bi bilo potrebno medobčinsko sodelovanje.

Potencialni finančni viri za doseganje teh ciljev so občina, država in EU, a deležniki se bodo morali zanašati predvsem na lastno ustvarjalnost in močno voljo po uspehu.

Kaj smo se naučili

Pomen participativnega procesa

Čeprav so rezultati delavnic odvisni od konkretnih študij primerov in med seboj torej niso zlahka primerljivi, lahko iz celotnega procesa kljub temu izluščimo nekaj pomembnih ugotovitev. Prvič, poudariti je treba, da je treba vprašanja, povezana z razvojem, predstaviti lokalnemu prebivalstvu, ki lahko/bi moralo odločati o prihodnjem razvoju. Zato obstaja trajna potreba po različnih oblikah participativnega procesa, ki jih je mogoče izvajati in prilagajati v okviru projektov, kakršen je DIAMONT. Te tehnike prinašajo ne le nove inštrumente za zbiranje informacij, temveč tudi konkretne pobude za prihodnji razvoj posameznih testnih regij. Udeleženci delavnic so vložili veliko truda v iskanje rešitev za ugotovljene probleme, zato so si pripravljene še naprej prizadevati za boljšo rabo regionalnih potencialov in virov.

O ustrezni teritorialni ravni

Občinska raven je premajhna za ustrezno doseganje trajnostnega razvoja, inovacije in določanje vizij; zato je potrebna nova teritorialna enota, ki bi lahko odražala posebnosti alpskih regij. V okviru projekta DIAMONT smo razvili Regije trga delovne sile, ki bi lahko zaradi svojih funkcionalnih elementov predstavljale primerno teritorialno enoto za reševanje različnih razvojnih problemov na območju Alp. Ker nadobčinske enote, ki jih sestavlja veliko število občin, težko dosežejo soglasje glede ključnih vprašanj, si bo treba močno prizadevati za doseganje ustrezne ravni sodelovanja, temelječega na skupnih funkcijah (nodalne regije). Pri tem bi morali biti upoštevani ne le funkcijski elementi, temveč tudi lokalne/regionalne identitete in posebnosti. Za zagotovitev trajnosti bi morali vse aktivnosti prilagoditi naravnim potencialom in zmogljivosti regij.

Pomen časovnega okvira

Na doseganje trajnostnega regionalnega razvoja lahko gledamo z vidika različnih časovnih perspektiv. Dolgoročna perspektiva razvojnega procesa, ki bi morala vključevati solidarnost znotraj regij in bi morala temeljiti na dolgoročno zastavljenih ciljih, je pogosto v nasprotju s kratkoročnimi razmišljanjem izvoljenih nosilcev odločanja, ki na trajnostni razvoj pogosto gledajo kot na nekaj, kar zahteva nerazumno veliko časa in ne prinaša takojšnjih rezultatov.

Še enkrat o participativnem procesu

Vsealpski pristop projekta DIAMONT je pokazal nedvoumno potrebo po sodelovanju med alpskimi območji, ki se soočajo s podobnimi razvojnimi problemi. Rešitev in celo primerov dobre prakse pa ni mogoče avtomatsko prenašati iz ene regije v drugo. Nasprotno, prilagojene morajo biti regionalnim posebnostim: ker se problemi nanašajo na konkretne lokacije, morajo biti tudi rešitve prilagojene posebnostim obravnavanih območij. Zato je treba na lokalno prebivalstvo gledati kot na uporaben filter za nove zamisli in rešitve. V tem pogledu postane participativni proces še pomembnejši, ko lokalno prebivalstvo prevzame vlogo ocenjevalca možnih razvojnih strategij.

Sklepne ugotovitve

Po novejših konceptih bi morali glavni potencial za trajnostni regionalni razvoj iskati v sami regiji, začenši s človeškim, socialnim in okoljskim kapitalom, ki mu sledijo znanje, inštitucionalna inovativnost in prožnost, regionalna identiteta in medosebni stiki. Uporabljeni bi morali biti ne le lokalni/regionalni potenciali, temveč bi morali upoštevati tudi lokalne/regionalne zamisli, pričakovanje in pobude, če želimo doseči usklajen razvoj in se izogniti nadaljnji centralizaciji na eni ter marginalizaciji in depopulaciji na drugi strani. Ti koncepti so bili nedvoumno potrjeni na delavnicah: uporaba vseh vrst lokalnih virov se je zdela udeležencem ključnega pomena za krepitev konkurenčnosti in privlačnosti ter za trajnostni razvoj. Skupaj z lokalnimi pobudami bi bilo treba vzpostaviti tudi medregionalno sodelovanje, ki bi temeljilo na izmenjavi znanja in, če je mogoče, tudi na skupnem delovanju, zlasti v regijah, ki imajo skupne probleme in jih je mogoče učinkovito rešiti s sodelovanjem lokalnih in nadnacionalnih akterjev.

Zato je projekt DIAMONT želel od izbranih skupnosti dobiti ustrezen odgovor glede inštrumentov in orodij, ki so bila razvita v okviru projekta, saj so se izvajalci projekta dobro zavedali dejstva, da ima vsako raziskovanje omejeno vrednost, če ni preverjeno in preizkušeno v realnem svetu. Povezovanje znanja, temelječega na raziskavah, ter potreb in mnenj lokalnih deležnikov je tudi pomagalo lokalnim skupnostim, da so opredelile svoje probleme in se lotile iskanja priložnosti za njihovo rešitev. Poleg tega pobude niso bile le lokalne, temveč je bila na delavnicah, ki so bile organizirane v petih državah in šestih regijah, omogočena tudi medregionalna primerjava in izmenjava, temelječa na nadnacionalni podatkovni bazi, ki vsebuje več kot 100 inštrumentov in primerov dobre prakse. Baza temelji na instrumentih, uporabljenih v alpskih državah in

regijah, namenjenih usmerjanju razvoja ter upravljanju naravnih virov. Iz teh podatkovnih baz so moderatorske skupine projekta DIAMONT izbrale orodja, ki so bila na delavnicah podvržena presoji deležnikov; deležniki so tudi zatrdili, da so željno čakali, kdaj bo postala podatkovna baza javno dostopna, kot je bilo napovedano.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je participativni proces privedel do odprte razprave in da se kaže precejšnja možnost sodelovanja med lokalnimi deležniki, ki ima en ključni cilj – izboljšati stanje v regijah in omogočiti nadaljnji razvoj. Tako je mogoče okrepiti lokalno dinamiko, pojavile so se nekatere nove zamisli, začela pa se je tudi – preko izsledkov ekspertne skupine projekta DIAMONT – izmenjava znanja na nadnacionalni ravni. Vse to dokazuje, da so bile delavnice v okviru projekta DIAMONT uspešne ter da so okrepile učni proces v okviru regij in med regijami. Na koncu smo prepričani, da lahko na projekt DIAMONT gledamo kot na dober primer pristopa od spodaj navzgor, zlasti če se bodo rezultati delavnic in aktivnosti, ki sledijo, izkazali za uporabne in če bodo v testnih regijah in v okviru drugih podobnih alpskih pobud izvedene dodatne konkretne aktivnosti.

Participativni procesi in testne regije na DVD

V drugem krogu delavnic smo posneli nekaj prizorov iz razprav, posneti pa so bili tudi intervjuji z izbranimi udeleženci. Skupaj s posnetki iz testnih regij je bila ustvarjena (filmska) podatkovna baza, ki smo jo uporabili za pripravo DVD dokumentarca, ki obravnava probleme, povezane z upravljanjem naravnih virov na testnih območjih.

Vinzenz Mell